

NOG IETS MEER OVER DE GEBEURTENISSEN VAN 1678 EN DE ERFENISOORLOG

Ter aanvulling van het artikel "Expo'13 Redivivus" in de Ghendtsche Tydinghen 1983 nr. 6, door M. Van Wesemael, lijkt ons nu het ogenblik gepast om enkele documenten te bespreken die in rechtstreeks of onrechtstreeks verband staan met de onlusten die zich afspeelden in en om Gent in de tweede helft van de 17de- en het begin van de 18de eeuw. We bedoelen hiermee de belegeringen van de stad in 1678 en 1708. Dat de poorters van Gent niet de enigen waren die hinder ondervonden van het beleg van hun stad, blijkt duidelijk uit diverse geschriften die tot ons kwamen. Ook de ingezetenen van de omliggende dorpen kregen behoorlijk hun deel. In een enkweste uit 1682 (1) kloeg een zekere Kerckvoorde, inwoner van de wijk Belzele (2), dat hij ernstige schade had geleden door de troepenbewegingen van de verschillende machten rond de stad Gent. Zo beweerde hij dat in mei 1673, nog voor de afkondiging van de oorlog tussen Spanje en Frankrijk, door het "campement" van de Fransen, al zijn veldvruchten werden afgesneden voor het maken "van hunne tenten". Verder verklaarde hij nog dat hij in 1676 heeft moeten vluchten "ter causen van passagen van Vransche troupen". In 1677 zou hij ook belast zijn geweest met "een groot en excerssis Hollants logement". In dat zelfde jaar 1677 lagen op het grondgebied van Drongen en Maria-kerke "omtrent baefsmesse" nog maar eens Franse campementen welke zich op Belzele kwamen bevoorraden. Blijkbaar herinnerden de Fransen zich nog het jaar nadien, tijdens het beleg van Gent in de maand maart,

de schuren van onze Kerckvoorde, want ze vereerden (sic) hem nogmaals met een bezoek, waarbij ze diverse vruchten meenamen. Tenslotte werd hij nog maar eens belast met een "swaer Frans logement" in september en oktober 1678 en ook tijdens januari en februari 1679. Wat de bedoeling was van zijn klaagzang? Heel eenvoudig. Hierdoor wou hij vrijstelling van pacht bekomen en steunde hiervoor op het feit dat de ingezetenen van Drongen gedurende drie à vier jaar geen pacht hadden moeten betalen. Deze laatsten voegden er evenwel bij dat ze, ondanks de aanwezigheid van vreemde troepen, geen schade hadden geleden.

DE ERFENISOORLOG (1701-1713)

Om enigszins een inzicht te krijgen omtrent deze periode deden we een greep uit de briefwisseling tussen de inwoners van een naburig dorp van Gent, met name Vinderhoute, en hun hierarchische overheid, meer bepaald de Kasselrij van het Oudburg. (3)

Een van de problemen waar wellicht geen enkel leger vrij van zal zijn is het verschijnsel desertie. Dat was blijkbaar ook het geval met de vreemde troepen in onze kontrijen ten tijde van de Erfenisoorlog. In ieder geval vond de Kasselrij van het Oudburg het opportuun om aan de dorpen onder haar jurisdictie het bevel te geven om alle "Schotsche en Hollandsche soldaeten" die op hun grondgebied rondzwierven en die niet in het bezit waren van een gedrukt paspoort welke ondertekend was door de gouverneur van hun garnizoen, te arresteren. In voorkomend geval dienden deze ter beschikking gesteld te worden van hun respectievelijke regimenten (brief dd. 30 juli 1700)

Veruit het meest interessantste getuigenis welke we terugvonden uit die tijd is wel een bundeltje papieren waarin zich o.a. ook twee marsbevelen bevinden. Zoals we reeds in het hogervermeld artikel van de hand van M. Van Wesemael konden vernemen, werd als ad interim gouverneur de markgraaf van Bedmar aangesteld. Deze legde benoorden het Land van Waas een verdedigingslinie aan. Het is zeker in het kader van die gebeurtenissen dat we deze marsbevelen mogen situeren. Vrij vertaald uit het Frans luidt het eerste als volgt: "Zijne Excelencie beveelt uit naam van Zijne Majesteit aan kapitein Nicolas Guilain zijn compagnie te laten marcheren vanuit de Stad Oostende naar Mechelen, waarbij de Gouverneur beveelt dat zij zullen logeren de eerste dag te St. Pieters op den Dijk, de tweede dag te St. Joris, de derde te Vinderhoute alwaar ze ook de vierde dag zullen verblijven, de vijfde dag te Kalken, de zesde dag "a Bestroy", de zevende te Lippelo alwaar ze de achtste dag zullen verblijven om zich dan vervolgens naar de Stad Mechelen te begeven. Beveelt zijne Excelencie aan alle officieren en mannen van de wet van de voornoemde plaatsen aan de officieren en soldaten dezer compagnie te geven een gewoon

onderkomen voor één of twee nachten zoals aangegeven is. Gedaan te Brussel, 10 september 1701. Ondertekend : Marquis de Bedmar". De volgende notities werden onderaan het marsbevel toegevoegd : "Volghens voorstaende ordre sijn desen compaignie gelogeert gheweest van 19 tot 21 7bre so volght."

Hierna volgen dan de namen van de burgers waarbij de militairen ondergebracht werden. Hiervan onthouden we dat bij een zekere Joscaet Dobelaer de kapitein en twee soldaten verbleven en bij Bartolomeus Neyt een luitenant en een "connestable". Alles samen bestond deze compaignie uit 40 man.

Uit het tweede marsbevel kunnen we ook de tocht van een andere compaignie volgen. Vrij vertaald luidt deze : "Zijne Excelencie beveelt uit naam van Zijne Majesteit aan kapitein Nicolas La Verdure zijn compaignie kannoniers te laten marcheren van de Stad Damme naar de Stad Mechelen, waarbij de Gouverneur beveelt dat zij zullen logeren de eerste dag te St. Joris, de tweede dag te Vinderhoute, de derde dag te Destelbergen alwaar ze ook zullen blijven de vierde dag, de vijfde dag te Grimbergen "op Sant", de zesde te Lippelo om de zevende dach te marcheren naar de Stad Mechelen. Beveelt aan de officieren ende mannen van de wet van de hogervermelde plaatsen aan de officieren en de soldaten van deze compaignie een onderkomen te bezorgen voor een of twee nachten zoals dit vermeld staat. Gedaan te Brussel de 10de september 1701. Ondertekend : Marquis De Bedmar. Uit de bijgevoegde notitie leren we dat ze te Vinderhoute kwamen op 19 september 1701. Ook deze maal volgt een lijst van de inkwartiering. Nu logeerde de kapitein samen met twee soldaten bij ene Lieven Bundervoet en de luitenant met een "connestable" bij Jan de Vos. Twee soldaten werden ook nog ondergebracht bij Joos Blanchaert, voorvader van de auteur. In totaal bestond deze compaignie uit 33 manschappen.

Dat de inwoners van datzelfde Vinderhoute niet nalieten van hun onkosten te verhalen op de Kasselrij van het Oudburg blijkt uit een aan het bundel toegevoegde brief van de Burgemeester en Schepenen. Wat meestal niet in de gewone geschiedenisboeken wordt vermeld is het feit dat wanneer een troep soldaten zich verplaatsten, deze meestal gevolgd werden door hun vrouwen en kinderen. In het behandelde document wordt dit echter duidelijk vermeld. We laten de steller van deze hierover zelf aan het woord :

"... de compaignie van Nicolas Guilain bestaende in veertigh mannen daer onder begrepen eenen capitain, lieut. ende constable boven eene grote quantijt van vrouwen ende kinderen omtrent veertigh in getal." en verder : "... de compaignie van Nicolas La Verdure bestaende in 33 mannen daer onder begrepen den capitain ende officier als voorgaende bovendien dertigh vrouwen ende kinderen...". Het bedrag dat gevraagd

werd was per soldaat of officier een schelling grote en voor de vrouwen en kinderen vier stuivers. Daar er ook nog twee wagens, elk bespannen met drie paarden, opgevorderd werden, dit om de bagage te vervoeren naar respectievelijk Kalken en Destelbergen, werd nog maar eens een bedrag van acht gulden per wagen gevraagd. Blijkbaar vond men de gevraagde bedragen bij de Kasselrij wel iets aan de hoge kant want uiteindelijk werd er een som van drie groten per soldaat toegekend. Alles samen een bedrag van twee pond, drie schellingen en twee groten.

Een ander randverschijnsel was ook dat er allerhande gespuis van diverse pluimage het land afstroopten. In een brief van 24 september 1711 gaven de hoogbaljuw en de mannen van leen van de Kasselrij van het Oudburg aan de verschillende parochies te kennen dat door de baljuw van Waarschoot een Franse "partisan of guide" was aangehouden. De man werd in de wandeling Boedens of Boetien genoemd. Hij werd ervan verdacht her en derwaarts op het grondgebied van de Kasselrij misdrijven te hebben gepleegd en dit gedurende enkele jaren. De plagerijen en andere duistere praktijken werden op een bepaald ogenblik zo'n groot probleem, dat men van hoger hand een ordonnantie uitvaardigde (dd. 16 augustus 1710) Daarin werd aan alle hoofdofficieren, baljuws, drossaarden, meiers en andere officieren het bevel gegeven om alle personen "quaetdoeners, landtloopers ende straetschenders, blauwe ende andere partijen", die met minder dan 25 man te voet of 20 te paard en ook diegenen die enig misdrijf hadden gepleegd, op staande voet aan te houden. Indien men van deze groepen enige weerstand ondervond moest men onmiddellijk de klok luiden. Waarop de inwoners van de naburige dorpen hun wapens moesten opnemen en zich naar het dorp begeven alwaar het alarm gegeven was. De boeten die opgelegd werden aan diegenen die niet op het alarm reageerden waren niet van de poes. Voor een officier bedroeg dat niet minder dan honderd guldens en voor elke andere inwoner zes guldens. Aan de waarden en herbergiers werd verboden enige verfrissing te geven aan de partijen die niet konden of wilden betalen. Bovendien werd aan alle compagniën van justitie bevolen alle dagen te patrouilleren op de grote wegen en de voornaamste plaatsen. Ze mochten hierbij niets te drinken, te eten, logement of bevoorrading vragen aan de inwoners zonder dat ze hiervoor betaalden. De dorpen zelf werd opgelegd een gedurige wacht te houden op hun torens zodanig dat ze steeds klaar waren om aan de klok te trekken van zodra er bekend werd dat een groep iets afgeperst of geweigerd had te betalen. Wanneer men naliet de klok te luiden op vraag van de compagniën van justitie of andere officier der plaats was de voorziene boete zo maar even honderd guldens. Ten slotte werd er verboden goederen te kopen van personen die niet voorzien waren van een geldig paspoort. Dit laatste was vooral bedoeld om de verkoop van gestolen of afgeperste goederen tegen te gaan.

Dat men in die periode op het platte land niet al te nauw keek aan wie men de produkten van het veld verkocht, blijkt uit een andere ordonnantie van 6 september 1712. Daarin werd gesteld dat er geen haver, hooi, tarwe, rogge of graan meer mocht uitgevoerd worden naar Frankrijk.

Een laatste fenomeen welke we hier behandelen is het binnensmokkelen van vreemde munten. Dagelijks werden er verboden oortjes met de beeltenis van de hertog van Beieren in den lande gebracht. Ze werden geslagen te Namen en vervoerd in pakken of kleine tonnetjes. Dat deze dienden aangeslagen te worden hoeft zeker geen betoog. (brief van 21 november 1712)

David MAES

NOTEN

- 1) Rijksarchief Gent, fonds Vinderhoute – Merendree nr. 175, resolutieboek van Belzele.
- 2) Hier wordt bedoeld Evergem – Belzele. Deze wijk maakte gedurende een lange tijd deel uit van de heerlijkheid Vinderhoute – Merendree.
- 3) Al deze gegevens werden geput uit het bundel briefwisseling uit de 18de eeuw – fonds Vinderhoute – Merendree nr. 1, Rijksarchief Gent.

ONZE GENTSE KEUKENRUBRIEK (Vervolg)

Ik zit een beetje in nesten. Als ik even met de neus in de lucht als oude snuisteraar door de grote magazijnen van het stadscentrum rondsletter dan zie ik hier en daar bij pakjes en doosjes etelijke waren de melding “speciaal voor de Vasten”, ook Mevrouw Palmares kwam even op bezoek en had het over de Vasten zodat het zich bij mij als een knagende worm liet aanvoelen dat ik onze lezers zo iets als een paar receptjes voor Vastenmenu's zou moeten voorschotelen. Dat ik eens tot bij Moeitje en Tante Mele trok met de hoop daar Oude Keukenpiet te ontmoeten was logisch.

Dat ik kans had en er van in de vroege morgen Keukenpiet als gewetensvol vrijer aantrof was een buitenkansje maar dat het woord Vasten zonder de minste twijfel er een zekere malaise verwekte staat vast. Moeitje pinkte furtief een traantje weg, zuchtte en beweerde een verkoudheid te hebben; tante Mele hield zich wat afzijdig; zij stond op diët en kon zich niet erg aan de regels van de Vasten houden (ik betwijfel echter of zij dat waarlijk veel heeft gedaan) en toen ik aan Keukenpiet vroeg : wat